

Asia: VN/11505/2020

Lausuntopyyntö toimeentulotukilain uudistamista valmistelleen työryhmän mietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työryhmän esittämä tilannekuva vastaa Suomen Romaniyhdistyksen kokemusta siitä, että perustoimeentulotuen siirto Kelan toteutettavaksi toimii niille, joilla on digipalveluiden edellyttämät laitteet, osaaminen ja täsmällinen palvelutarve. Valitettavasti uudistus on vaarassa syrjäyttää ne, joiden luku- ja kirjoitustaito sekä tiedonkäsittely- ja digitaidot ovat puutteelliset, sekä monisairaat ja sosiaalisesti moniongelmaiset kansalaiset, jotka tarvitsevat samanaikaisesti useita eri palveluita ja tukimuotoja.

Kannatamme uudistusta, sillä kokemuksemme mukaan kansalaiset eivät tiedä, mitkä palvelut heille kuuluvat ja mistä niitä haetaan. He kokevat joutuvansa pallotetuksi luukulta toiselle. Se on kansalaisen näkökulmasta nöyryyttävää ja kuluttavaa sekä yhteiskunnan näkökulmasta tehotonta. Kansalaisille on myös tarjottava nykyistä selkeämpää neuvontaa ja ohjausta tuen hakemisesta. Erityisesti vaadimme, että niille, joilla on monimutkaisia tilanteita ja haasteita sähköisessä asiointissa, on turvattava riittävä henkilökohtainen asiointimahdollisuus.

Haluamme täydentää tilannekuvaa kertomalla romaniyhteisön erityispiirteistä. Suomessa asuu runsaat 10 000 romania. Vanhimmat, ennen sotia syntyneet romanit ovat eläneet kiertävää elämää, ja heillä on pääväestöstä merkittävästi poikkeava historia ja kulttuuri, mikä syrjäyttää heidät pääväestön tarpeisiin suunnitelluista palveluista. Erityistä tukea tarvitsevat luku- ja kirjoitustaidottomat vanhukset.

Romanivanhukset kokevat saavansa sosiaali- ja terveydenhuollossa huonoa palvelua myös etnisen taustansa vuoksi (Törmä ym. 2014) ja heillä on vaikeuksia saada tarvitsemaansa tukea viranomaisilta

kulttuurillisen ymmärtämättömyyden ja negatiivisten asenteiden vuoksi (Hirvilampi & Laatu 2008). Palveluiden yhtäläisen laadun takaaminen edellyttää eri palvelualojen ammattilaisilta romanikulttuurin ja romaniyhteisön elinolojen tarkempaa tuntemusta, kulttuurisensitiivistä työtettä ja asiakaslähtöistä palvelumuotoilua. Tämä tarve korostuu sijoitettaessa romaneja hoivakoteihin ja tuettuun palveluasumiseen.

Myös suuriin ikäluokkiin kuuluvien romanien on vaikea saada tarvitsemiaan palveluita ilman apua. Romanien koettu terveys ja luku- ja kirjoitustaito on keskimääräistä heikompaa, mikä vaikeuttaa omatoimista asiointia ja palveluihin hakeutumista (Romanien hyvinvointitutkimus Roosa 2018). Pääväestölle suunnatut palvelut eivät tavoita ikääntyviä romaneja, sillä romanit tarvitsevat henkilökohtaisesti ja suullisesti välitettyä tietoa palveluista ja opastusta palveluiden hakemisessa. Esimerkiksi Helsingin kaupunki on tunnistanut selkeän puutteen palvelurakenteessaan ja tekee Suomen Romaniyhdistyksen kanssa yhteistyötä asian korjaamiseksi.

Romaniperheissä ydinperheen rajat ylittävä huolenpito on yleistä. Romanit haluavat hoitaa omat asiansa itse, koska he tietävät romanien tarpeet parhaiten. Läheiset ovat kuitenkin vaarassa uupua, koska he saattavat olla itsekin iäkkäitä ja sairaita, tai he eivät tiedä oikeuksistaan saada taloudellista tukea ja palveluita, sekä henkistä tukea ja vapaa-aikaa omaisensa hoitamisesta. *Suullinen tiedonsiirto* korostuu väestönosassa, jossa luku- ja kirjoitustaito on keskimääräistä heikempi – tiedonkäsittely- ja digitaadoista puhumattakaan - ja suullinen perinne vahva.

Romanit eivät kuitenkaan ole ainoa ryhmä, joka Suomessa syrjäytyy palveluista, vaan samankaltaisia ongelmia on muillakin vanhuksilla, maahanmuuttajilla, vammaisilla, monisairailta, sosiaalisesti moniongelmaisilla ja muilla erityisryhmillä. Ei voi olla yhteiskunnan eikä kansalaisten etu, jos kansalainen tarvitsee henkilökohtaisen palveluneuvojan pystyäkseen navigoimaan palvelujärjestelmässä.

Olemme perehtyneet SOSTE:n lausuntoon toimeentulotukilain uudistamista valmistelleen työryhmän mietinnöstä ja kannatamme siinä esitettyä.

Elenius Kristiina
Suomen Romaniyhdistys fi